

Asko Itkonen

TALVISODASSA TUHOTTUJA PUNA-ARMEIJAN TANKKEJA

Kunnia Suomen itsenäisyyden säilymisestä kuuluu talvisodan urheille taistelijoille. 105 kunnian päivää.

TALVISODASSA TUHOTTUJA PUNA- ARMEIJAN TANKKEJA

Asko Itkonen

**TALVISODASSA TUHOTTUJA PUNA-
ARMEIJAN TANKKEJA**

Talvisodassa tuhottuja Puna-armeijan tankkeja

Ensimmäinen painos

Copyright 2021 Asko Itkonen

Kaikki oikeudet pidätetään

Ulkoasu Asko Itkonen

Kustantaja BoD-Books on Demand, Helsinki Suomi

Valmistaja: BoD-Books on Demand, Norderstedt Saksa

ISBN: 978 952 8044 741

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE	9
LUKIJALLE	10
TALVISOTAA EDELTÄNEEN PUOLUSTUSLAITOKSEN KOKOONPANO	11
Hyökkäysvaunujen taistelukyky menetettiin jo 1920-luvun puolen välin jälkeen	11
Talvisotaa edeltänyt Suomen sotaväki	14
TALVISODAN ALKU JA VOIMANSUHTEITA	21
Tapahtumia juuri ennen talvisotaa. Toinen maailmansota alkaa	21
Rauhan ajan armeija/armeijakunta ja Ratsuväkiprikaati ennen talvisotaa	22
Talvisodan Suomen armeija	23
Suojajoukot ja niiden tehtävä	24
Talvisodan Suomen armeijan liikekannallepano	25
Kannaksen armeija / II ja III Armeijakunta	26
Laatokan Karjala / IV Armeijakunta	27
Pohjois-Suomen Ryhmä	28
Pohjois-Karjalan Ryhmä	28
Lapin Ryhmä	29
TALVISODAN PUNA-ARMEIJA	30
Neuvostoliiton hyökkäyssuunnitelma juuri ennen talvisotaa	31
Puna-armeija Suomen rintamalla	32
7. Armeija	33
8. Armeija	36
9. Armeija	38
14. Armeija	40
13. Armeija	40
15. Armeija	41
Puna-armeijan joukkojen kokoonpanoja	42
Armeija ja armeijakunnat	42
Divisioonat	45
Puna-armeijan panssarijoukkojen organisoinnista ja kalustosta	48
Kauko-ohjattavat panssarivaunut talvisodassa	52
Puna-armeijan varustamisessa 1930-luvun lopulla käytetyt panssarivaunut	54
T-27	55
T-37A	55
T-38	56
T-26	57
T-28	62
T-35	63
BT-2	64
BT-5	65
BT-7	65
BT-7A	66
T-20 Komsomolets tykinvetäjä	66
SMK ja T-100	67
KV-1	68
B-20, A-20, A-32, T-34	69
Puna-armeijan talvisodan panssariautoja	71
BA-27	71
BA-I	72
BA-3	72
D-8	73

FAI	73
BA-20	74
BA-6M	75
BA-10	75
T-26 käyttöhistoriaa 1930-luvun alussa ja Puolan valtauksessa syksyllä 1939	76
Puna-armeijan T-26 panssarivaunuja talvisodassa	77
SUOMEN PANSSARIJOUKKOJEN KEHITYS 1930-LUVULLA ENNEN TALVISOTAA	79
Panssarivaunujen uusimisen selvitykset 1930-luvun alussa	80
Panssarivaunukokeilut 1930-luvun puolessa välissä	84
Panssarivaunujen kenttäkokeita Karjalan kannaksella	84
Oliko tankkiyksiköiden kiertuetoiminta yksi talvisodan ihmeen osatekijöistä?	91
Panssarivaunukomennuskunnat panssarintorjuntakoulutuksen tukena	93
Panssarikomppanian kokoonpano vuoden 1939 elokuun sotaharjoituksessa	95
Panssarivaunuhanhinnat 1930-luvun puolen välin jälkeen	96
Landsverk 182	97
Vickers 6-Ton	99
Ratsuväkiprikaatin panssarit	101
TALVISOTAAN VANHALLA RENAULT FT17 KALUSTOLLA JA PUUTTEELLISESTI VARUSTETUILLA VICKERS VAUNUILLA	103
Suomalaisen panssarikaluston tila juuri ennen talvisodan syttymistä	103
Ylimääräiset harjoitukset ja liikekannallepano	103
Panssariharjoitusyhtymän Esikunta ja Panssaripataljoona	104
1. ja 2. Panssarikomppania keskitetään Karjalan kannakselle	105
Ratsuväkiprikaatin Moottoritoimisto (Moott.Os)	106
PANSSARINTORJUNNAN VÄLINEET TALVISODASSA	107
Suomen itärajan maasto ei estäkään panssarivaunujen laajaa käyttöä	108
Karjalan kannaksen linnoittaminen	110
Hyökkäysvaunuestetyöt Kannaksella	111
Maaston estearvo	113
Panssarintorjunta-ase- ja kalustohankinnat	114
Panssarimiinat	115
Suomalaisten käytössä olleita panssarimiinoja olivat	116
Suomalaisen panssarimiinoituksen rakenne	119
Talvisodan panssarintorjunnasta tykein ja tilapäisvälinein	119
Bofors 37 K 34 ja panssarintorjuntatykki 37 K 36	120
45 K 32, 45 mm panssarintorjuntakanuuna m/1932	121
Boys panssarintorjuntakivääri	122
25 PstK/34 ja PstK/37 "Marianne"	122
20 PstK/40 Madsen	123
Panssarintorjuntakivääri L-39	123
Polttopullo ja kasapanos	124
Talvisodan panssarintorjuntajoukkueista	124
TALVISODAN SUOMALAISET PANSSARIJOUKOT VUONNA 1940	126
Panssaripataljoonan esikunta ja muut panssarikomppaniat Varkauteen	126
Sodan ajan panssarikaluston korjauslaitoksia ja korjaustoimintaa	127
Renault FT17 tankkien matkanpää talvisodan kiinteiksi asepesäkkeiksi	129
Vickers komppania rintamalle	130
TALVISODASSA TUHOTTUJA JA SOTASAALIIKSI SAATUJA PUNA-ARMEIJAN TANKKEJA	133
Puna-armeijan hyökkäys Suomeen alkoi 30. marraskuuta 1939	133
Talvisodan alku Karjalan kannaksella kannaksella 30.11.1939-	135

Uusi johto talvisodan Puna-armeijan Suomen vastaiselle rintamalle	136
Talvisodasta Pohjois-Suomessa	137
Pohjois-Suomen Ryhmä ja Lapin Ryhmä	137
14. Armeija, Petsamon suunnan taistelu	139
Petsamon suunnan tuhotut ja vallatut tankit	140
9. Armeija, Sallan, Kantalahden ja Karhumäen välisen alueen taistelut	141
Savukosken ja Sallan suunnan taistelu	142
Savukosken-Sallan suunnan tuhottuja puna-armeijan tankkeja	146
Suomussalmen suunnan taistelut ja Raatteentie	146
Kuhmon suunnan taistelut	150
Lieksan ja Nurmeksen suunnan taistelut	153
9. Armeijan panssarijoukkoja ja tuhottuja tankkeja	154
Talvisodasta Laatokan Karjalassa	155
8. Armeija, Laatokan karjala	155
Ilomantsin suunta	155
Suojärvi-Tolvajärvi ja Suojärvi-Suistamo suunnat	157
Laatokan koillisrannan suunta	157
Hyrskylä-Suvilahti-Kollaa suunnan taistelut	160
Tolvajärven–Ägläjärven taistelu	161
Laatokan koillisrannan taistelu helmi-maaliskuussa 1940	162
Puna-armeijan panssarit Laatokan pohjoispuolella	163
34. Kevyt Panssariprikaati	164
Laatokan Karjalan tuhottuja panssarivaunuja	164
Syskyjärven tuhottuja tankkeja	172
Lavajärven tuhottuja tankkeja	174
7. ja 13. Armeija Karjalan kannaksella	176
Itä-Kannas, Oikea Ryhmä	177
Karjalan kannaksen päähyökkäyksen siirto Käkisalimesta Viipurin suuntaan	179
Talvisodan tammikuun-maaliskuun taisteluja Karjalan kannaksella	183
Joitakin talvisodan viimeisten kuukausien taisteluja tarkemmin	186
Puna-armeijan hyökkäys Viipurinlahden yli	192
Talvisodan puna-armeijan panssarivaunutappioita Karjalan kannaksella	193
10. Panssariarmeijakunnan kevyiden panssariprikaatien tappiot	193
20. Raskas Panssariprikaati	194
29. Kevyt Panssariprikaati	195
35. Kevyt Panssariprikaati	195
39. Kevyt Panssariprikaati	195
40. Kevyt Panssariprikaati	196
Karjalan kannaksen tuhottuja tankkeja	197
SOTASAALISKALUSTOLLA KOHTI JATKOSOTAA, PANSSARIPATAL- JOONA 25.5.1940 VÄLIAIKAISEEN KOKOONPANOON	198
LOPUKSI	200
LIITE 1 10. Panssariarmeijakunta ja 20. Raskas Panssariprikaati	202
LIITE 2 Karjalan kannaksen taisteluihin osallistuneita panssaripataljoonia	203
LIITE 3 8. Armeijan panssarijoukkoja	205
LIITE 4 Jalkaväkidivisioonin	207
LIITE 5 Talvisodan Puna-armeijan panssariprikaateja ja panssarirykmenttejä	214
LIITE 6 Viipurinlahden taistelun panssarijoukkoja ja niiden tappiota	215
LIITE 7 JOUKKOJEN PANSSARINTORJUNNAN (PST) OPAS	216
LIITE 8 Euroopan kartta 1930-luvun alusta	219

ESIPUHE

Talvisodan tuhottuja tankkeja kirja on tutkimustyö talvisodan taistelijoiden Puna-armeijan panssarivaunujen ja panssariautojen panssarintorjunnasta puutteellisilla panssarintorjunnan välineillä ja pakottavasta tarpeesta syntyneillä tilapäisvälineillä. Tutkimustyö sai lähtökohdan SA-Kuva arkiston kuva-aineiston selaamisesta, kun halusin nähdä millaista tuhoa talvisodan taistelijat saivat talvisodan taistelukentillä ja mottitaisteluissa aikaiseksi. Kuva arkistossa oli paljon kuvia varsinkin talvisodan mottitaisteluissa tuhotuista ja sotasaaliiksi saadusta panssarivaunuista ja panssariajoneuvoista. Kuvien perusteella talvisodan panssarintorjunta ja sen merkitys tuli konkreettiseksi.

Tutkimustyön kohdistin Puna-armeijan talvisodan kuuden armeijan (7., 8., 9., 13., 14 ja 15. Armeijat) taisteluihin sekä niiden kokoonpanoihin kuuluneisiin panssariarmeijakuntaan, kevyisiin ja raskaisiin panssariprikaateihin sekä divisioonien ja rykmenttien kokoonpanoihin orgaanisesti kuuluneisiin ja erillisiin panssaripataljooniin. Pyrin selvittämään myös Puna-armeijan joukkojen erityisesti mekani-soitujen-, moottoroitujen- ja panssarijoukkojen kokoonpanojen kehittymisen 1920-luvun lopusta talvisotaan asti. Tiedon lähteinä käytin 1920- ja 1930-lukujen Puna-armeijasta internetissä julkaistuja eri kielisiä kirjoituksia ja artikkeleita. Vastaavalla tavalla kokosin myös tiedon Suomen armeijan kehityksestä lähes itsenäisyyden alusta talvisotaan asti. Suomalaisen joukkojen osalta tutkimuksen pääpaino on Suomen armeijan panssari- ja panssarintorjuntajoukkojen kokoonpanojen sekä panssarikalustojen ja panssarintorjuntavälineiden aseiden ja -välineiden kehityksessä. Suomen panssarijoukkojen kehityksessä käytin suurelta osin lähteenä aikaisemmin kirjoittamaani tutkimustyötä -Suomen panssarijoukot 1919-1939. Puna-armeijan ja Suomen armeijan joukkojen kalustokuvat kokosin internetissä julkaistusta alkuperäisistä 1920- ja 1930-lukujen sekä vuoden 1940 ensimmäisten kuukausien kuva-aineistosta. Suurena apuna talvisodan tuhottujen tankkien kuvien kokoamisessa oli SA-Kuvat kokoelma. Ilman SA-Kuvat kokoelmaa tuhottujen tankkien konkretia olisi jäänyt saavuttamatta. Tutkimustyössä käytetyt kuvat ovat siis noin 95-80 vuotta vanhoja. Karttaleikkeet on otettu pääosin Maanmittaushallituksen internetissä julkaistusta luovutetun alueen kartoista (copyright Maanmittauslaitos/Puolustusvoimat). Joitakin karttaleikkeitä on otettu myös Ari Raunion ylläpitämän talvisota.fi sivuston kartoista.

Tämä tutkimustyö antaa kuvan myös Suomen armeijan panssarintorjunnan kehityksestä 1930-luvulla. Panssarintorjunnan merkitykseen havahduttiin vasta 1930-luvun alussa Puna-armeijan joukkojen panssaroinnin nopean kasvun myötä. Talvisotaan tultaessa Suomen armeijaa ei enää ehditty varustaa Puna-armeijan voimaa vastaavalla panssarintorjuntatykkikalustolla eikä maa-/panssariamiinoilla. Panssarintorjuntatykkien puute jouduttiin korvaamaan miinoilla, erilaisilla estetoilla, murrosteilla ja tilapäisvälineillä. Tässä tutkimustyössä pyritään selvittämään myös Suomen panssarijoukkojen tekemä työ panssarivaunutuntemuksen levittämisessä Suomen armeijan jalkaväki- ja panssarintorjuntajoukoille sekä eri asteisille sotilasjohtajille.

Tämä tutkimustyö on kunnianosoitus Suomen armeijan talvisodan veteraaneille, jotka puutteellisesti varustettuinakin pystyivät torjumaan Puna-armeijan jalkaväen ja niitä tukeneet panssarit Suomen itsenäisyyden säilyttämiseksi. Omistan tämän tutkimustyön talvisodassa kaatuneelle isäni veljelle Veikko Itkoselle ja Suomen itsenäisyyden puolesta Puna-armeijaa vastaan jatkosodassa taistelleelle isälleni Toimi Itkoselle.

LUKIJALLE

Panssarijoukkojen sodan ajan kokoonpanossa säilyi lähelle talvisotaa jo vanhentuneilla 34:llä Renault FT17 tankilla perustettavat neljä hyökkäysvaunukomppaniaa ja yksi koulutuskomppania. Talvisotaan tultaessa jo vanhentunut hyökkäysvaunukalusto ei kuitenkaan riittänyt kuin kahden Renault komppanian perustamiseen. Vickers panssarivaunujen hankinnan jälkeen talvisodan aattona vuonna 1939 voitiin perustaa kaksi Renault ja kaksi Vickers panssarivaunuilla varustettua komppaniaa. Vickerseistä tosin vain yhden komppanian vaunut ehdittiin aseistaa.

Panssarikaluston uudistaminen käynnistyi tulevaan talvisotaan nähden liian myöhään. Uusi vaunukalusto yhteensä 32 Vickers 6-Ton panssarivaunua tilattiin 20.7.1936 aseistamattomana Englannista. Ensimmäiset vaunut saatiin Suomeen vuoden 1938 heinäkuussa. Vaunujen 37 mm Bofors tyypiset tykit tilattiin vasta vuoden 1939 helmikuussa Valtion Tykkitehtaalta vaunuihin asennettuna. Vuoden 1939 loppuun mennessä saatiin käyttöön vain kymmenen aseilla sekä tähtäys- ja tähystysvälineillä varustettua vaunua. Edellisestä voi helposti huomata, että Suomalaisten panssarijoukkojen käyttöarvo talvisodassa oli lähes olematon. Renault FT17 hyökkäysvaunut olivat kaikilta osin vanhentuneet ja uusista vaunuista vain kolmasosa oli saatettu taistelukuntoon.

Talvisodan alkaessa Suomessa oli Tampellan ja Valtion tykkitehtaan valmistamia 37 mm:n tykkejä 98 kappaletta ja niiden laukauksiakin noin 32000 kappaletta. Edellisten lisäksi oli muutamia jo vanhentuneita panssarintorjuntaan huonosti soveltuvia tykkejä. Etulinjan joukkojen panssarintorjunnan käyttöön suunniteltuja 20 mm:n puoliautomaattikivääreitä ei sodan alkaessa ollut kuin neljä. Suomen armeijan panssarintorjunta-aseistuksen määrä oli todella pieni ottaen huomioon, että esimerkiksi vuoden 1934 sodanajan määrävahvuuden mukaan panssarintorjuntatykkejä olisi pitänyt olla yhteensä 424 kappaletta. Talvisodan alkaessa hyökkäysvaunumiinojakin oli vain muutama tuhat.

Suomen armeijalla ei neuvosto arvioiden mukaan pitänyt olla kykyä Suomen puolustamiseen Leningradin sotilaspiirin modernien ja vahvojen sotajoukkojen hyökkäykseltä. Suomi piti vallata Leningradin sotilaspiirin neljän armeijan voimalla parissa viikossa. Leningradin sotilaspiirin neljä armeijaa hyökkäsivät 30.11.1939 klo 8.30 alkaen koko Suomen ja Neuvostoliiton välisen rajan pituudella Suomenlahdelta Petsamoon. Leningradin sotilaspiirillä oli talvisodan alussa käytössään 21 jalkaväkidivisioonaa, neljään armeijaan jaettuna. Leningradin sotilaspiirin käytössä olleiden joukkojen vahvuus talvisodan alussa oli noin 400 000 sotilasta, 2347 panssarivaunua, 344 panssariajoneuvoa, 1913 tykkiä ja 1000 lentokonetta. Edellä mainitussa panssarivaunujen lukumäärässä ei liene mukana muun muassa tykin ja raskaiden kranaatinheittimien vetäjinä käytetyt kevyet T-20 Komsomolets tykinvetäjät.

Talvisodan alkaessa Leningradin sotilaspiirin käytössä oli 108 T-28, 956 BT, 848 T-26 panssarivaunua ja 435 T-37A/T-38 amfibio panssarivaunua sekä 344 panssaroitua pyöräajoneuvoa. Panssarivaunujen määrä kasvoi koko talvisodan ajan mittavista panssarivaunutappioista huolimatta. Puna-armeija käytti talvisodassa myös 1930-luvun puolenvälin molemmin puolin kehitettyjä erikois panssarivaunuja. Puna-armeija kykeni korvaamaan taistelussa menetetyt panssarivaunut uusina tehdas toimituksina, panssarivaunukorjaamojen korjaamina sekä uusien panssariyksikköjen siirroilla rintamalle. Panssarivaunujen kokonaisvahvuus säilyi näin ollen suurista tappioista huolimatta lähes koko ajan sodan ainakin alkuvahvuuden mukaisena. Panssarijoukkojen ja panssarivaunujen lukumäärä kasvoi 28.2.1940 mennessä ennen läpimurtohyökkäyksen alkua. Talvisodan alussa Leningradin sotilaspiirin neljän armeijan käytössä oli ainakin 2347 ja sodan päättyessä kuuden armeijan käytössä noin 3000 panssarivaunua. Talvisodan 105 päivän aikana Puna-armeijan vahvuuteen kuului 425 000-760 000 miestä, 2347-6541 panssarivaunua ja 3880 lentokonetta. Suomen armeijan vahvuuteen kuului 300 000-340 000 miestä, 34+10 aseistettua panssarivaunua sekä 114 lentokonetta.

TALVISOTAA EDELTÄNEEN PUOLUSTUSLAITOKSEN KOKOONPANO

Hyökkäysvaunujen taistelukyky menetettiin jo 1920-luvun puolen välin jälkeen

Puolustusvoimien johdossa oli ennen 1920-luvun puoltaväliä syntynyt ajatus, että maastossamme ei hyökkäysvaunuilla sodita. Tämän perusteella tankki vastaan tankki sekä jalkaväen suoran tulituen mahdollisuudet hukattiin 1920-luvun puolen välin jälkeen. Samalla unohdettiin myös hyökkäysvaunutorjunnan kehittäminen. Tankkijoukkojen komentajat joutuivat käymään taistelua aselajinsa puolesta aina vuosiin 1936-1937 asti. Espanjan sisällissota vuosina 1936-1939 panssarivaunujen käytön ja liikesodan kokeilukenttänä sekä Neuvostoliiton armeijan 1930-luvun alun mittava mekanisointi pakottivat päättäjät arvioimaan hyökkäysvaunujen merkitystä uudelleen.

Kenraalimajuri (vasemmalla) V. P. Nenonen toimi vuodesta 1918 rannikkotyöstön komentajana ja vuosina 1920-1948 tykistöntarkastajana. Kenraalimajuri A. E. Heinrichs (oikealla) toimi puolestaan vuosina 1918-1923 sotaministeriön ja yleisesikunnan osastopäällikkönä sekä vuosina 1924-1925 vt. yleisesikunnan päällikkönä.

Sotaväen esikunnan kirjeellä n:o 1207/573/1/5.9.1924 kenraalimajuri W. Nenonen esitti vuonna 1919 perustetun Hyökkäysvaunurykmentin lakkauttamista väliaikaisesti. Väliaikaisen lakkauttamisen perusteiksi esitettiin muun muassa rykmentiltä puuttuva sodan ajan materiaali. Reservin kouluttaminen nähtiin turhaksi ja henkilöstön käyttö esimerkiksi Autopataljoonassa nähtiin tarkoituksen mukaisemmaksi. Ohessa on esitetty osa esitetyistä lakkauttamisen perusteista. Hyökkäysvaunupataljoonan lakkauttamisella oli myös tarkoitus kohdentaa varoja muiden sotaväen upseerien ja kapitulanttien sekä kasarmien kurjan tilan ja ahtauden poistamiseen.

”Olen asiaa harkittuani tullut siihen tulokseen, että myös Hyökkäysvaunupataljoona olisi väliaikaisesti lakkautettava. Tällä muodostelmalla ei ole näet riittävästi erilaista sodan aikana tarvittavaa materiaali, ja jollei tämän hankintaa aivan lähiaikoina voida taata, on reservin kouluttaminen asevelvollisista H.V.P:lle nykyään katsottava tarpeettomaksi. Pieni kaaderi materiaalin hoitamista varten on ainoastaan tarpeen jättää pataljoonasta jäljelle. Päälystö, kapitulantit ja asevelvolliset voitaneen edullisimmin käyttää esimerkiksi Autopataljoonassa, johon heidät olisi komennettava.”

Yleisesikunnan osasto 1:n toimisto III lähetti 1. Divisioonan komentajalle 11.10.1924 allekirjoitetun salaisen asiakirjan N:o 431/III/24. sal, jossa se ilmoitti Sotaväen Päällikön periaatteellisen hyväksynnän Hyökkäysvaunurykmentin supistamisesta Hyökkäysvaunupataljoonaksi (H.V.P). Kirjelmässä käytetään supistettavasta Hyökkäysvaunurykmentistä jo valmiiksi Hyökkäysvaunupataljoona nimeä. Hyökkäysvaunurykmentistä lakkautettiin II patteristo ja henkilökuntaa vähennettiin. Rykmentin nimi muuttui 1.1.1925 Hyökkäysvaunupataljoonaksi. Samassa muutoksessa I Patteristo muutettiin komppaniaksi ja sen alaiset patterit joukkueiksi. Saman vuoden aikana siirryttiin vielä takaisin kahden komppanian kokoonpanoon vaikkakaan henkilökunnan määrää ei lisätty.

Pataljoonan lakkauttaminen ja Autopataljoonaan liittäminen tulivat jälleen esille vuonna 1926. Lakkauttamisen ja liittämisen perusteina Yleisesikunta esitti muun muassa seuraavia seikkoja; H.V.-muodostelma tulisi teknillisen valvonnan alaiseksi ja alokkaiden keskitetty koulutus AutoP:ssa säästäisi koulutusvoimaa. Hyökkäysvaunupataljoonan komentaja majuri Kumlin perusteli 18.10.1926 Yleisesikunnalle lähettämässään kirjeessä Hyökkäysvaunupataljoonan säilyttämistä ohessa esitetyllä tavalla.

"Päällystön ja miehistön palkat nousivat v. 1925 Smk 929,549:40. Ehdotuksessa puhutaan kaksinkertaisesta! Tämän menoerän rinnalla ovat muut menot mitättömiä. Tämän vuoden nestemäiset poltto- ja voiteluaineet tulevat vuoden loppuun maksamaan 80.000 Smk. Momentti Pl 9 2:17, eli korjausmomentti on tänä vuonna 400.000 Smk. Siitä ei mene korjauksiin puoliakaan, enin osa menee varaosien ja koneiden hankintaan. Vaikka H.V.P supistetaan puoleen, ei tämä suuresti alene, eikä se suuria merkisisikään."

"Kahden niin perin erilaatuisen joukon kuin kuljetus- ja etappijoukon = autopataljoona ja superlatiivisesti aggressiivisen H.V.-joukon yhdistäminen orgaanisesti yhteen on tarkoitusta vastaamaton. H.V. on siksi monimutkainen, jotta sen tarkkaan tuntemiseen tarvitaan vuosikausien jokapäiväinen työskentely sen parissa voidakseen oppia sitä hoitamaan oikein. Teknillisissä joukoissa ei löydy ketään, joka voisi vähimmäisessä määrässä antaa neuvoja tässä suhteessa. Ainoat specialistit ovat omat insinöörit ja monta vuotta joukossa palvelleet upseerit ja eikä vähiten, vanhat mönttöörin. Ei siis tule kysymykseenkään, että H.V.-joukon alokkaat koulutettaisiin Autopataljoonassa Helsingissä. Autot ovat kiinnitetty teihin, H.V.:t maastoon."

Kumlin luovutti 15.11.1926 komentajan tehtävät jääkärimajuri Aapo Pirilälle. Pirilä oli hoitanut komentajan tehtäviä viransijaisena Kumlinin Sotakorkeakoulussa opiskelun aikana. Pirilä toimi Panssaripataljoonan komentajana 1.5.1927 asti. Vuonna 1927 kapteeni Sahlgren teki Hyökkäysvaunupataljoonan komentajan sijaisena 1. Divisioonan Esikunnalle esityksen uudesta Hyökkäysvaunupataljoonan sodan ajan kokoonpanosta. Esityksen mukaan pataljoonaan olisi kuulunut kaksi ohessa esitettyä hyökkäysvaunukomppaniaa.

- komppanian päällikön komentopanssarivaunu
- viisi joukkuetta a' 3 panssarivaunua
- kahdeksan moottoripyörää
- kolme Latil traktoria
- kolmetoista kuorma-autoa
- korjaamoauto, säiliöauto, sairasauto, telatraktori ja henkilöauto

Esityksistä ja perusteluista huolimatta Hyökkäysvaunupataljoona supistettiin 1.5.1927 Hyökkäysvaunukomppaniaksi (H.V.K). Nimi muutettiin jo 10.11.1927 Erilliseksi Hyökkäysvaunukomppaniaksi. Nimen muutos ei vaikuttanut Hyökkäysvaunukomppanian kokoonpanoon. Pirilä jatkoi Hyökkäysvaunukomppaniaksi supistetun Hyökkäysvaunupataljoonan komppanianpäällikkönä 26.2.1928 asti.

Yhden patteriston / hyökkäysvaunukomppanian tankit rivissä. Edessä on 37 mm Puteaux tykillä ja niiden jäljessä 8 mm Hotchkiss konekiväärillä aseistettuja Renault FT17 hyökkäysvaunuja.

Perustamisajan ja ensimmäisten vuosikymmenten aikaiset johtosuhteet kuvastavat myös omalla tavallaan Puolustusvoimien ylimmän johdon ajatuksia Hyökkäysvaunurykmentin tarpeellisuudesta. Perustamisvaiheessa rykmentti oli suoraan sotaväen päällikön alainen. Vuodesta 1920 alkaen se alistettiin tykistön tarkastajalle. Huollollisesti rykmentti siirtyi vuodesta 1920 alkaen erillisten joukko-osastojen intendentin alaisuudesta Teknillisten Joukkojen Esikunnan alaisuuteen. Alistussuhteiden selkeyttämiseksi eversti Sihvo esitti 7.6.1922 sotaväenpäällikölle, että rykmentti alistettaisiin sekä komento- että huoltosuhteessa yhden ja saman esimiehen alaiseksi. Rykmentti alistettiin kaikkialta osin 1.2.1923 1. Divisioonan esikunnalle. 1. Divisioonan komentaja kenraalimajuri Birger Åkerman oli alusta alkaen kiinnostunut Hyökkäysvaunurykmentin toiminnasta. Sotaväen ylin johto ei tiedostanut Hyökkäysvaunurykmentissä tehtyä perustuvaa laatua olevaa työtä sodan ajan panssarijoukkojen muodostamisessa. Ei ymmärretty, että kerran aikaan saadun valmiuden ja osaamisen hävittäminen tulisi myöhemmin kalliimaksi rakentaa uudelleen.

Hyökkäysvaunurykmentin ja sen jälkeen toimineiden panssarijoukkojen yhtenä oleellisena tehtävänä oli sotaväen joukkojen opettaminen tankkien läheisyydessä toimimiseen. Samalla luotiin perusta vihollisen tankkien torjuntaan kasapanoksin ja tilapäisvälinein. Panssarijoukot tekivät koulutuskiertueita sotaväen joukko-osastoihin ja osallistuivat sotaharjoituksiin 1920-luvun alusta alkaen aina talvisodan alkuun asti.

Suomen panssarijoukkojen rauhan ajan kokoonpano oli ajettu talvisotaan tultaessa rykmentistä (käytännössä pataljoonasta) yhdeksi komppaniaksi. Juuri talvisodan kynnyksellä Lappeenrantaan Ratsuväkiprikaatin osaksi perustettiin ensin Panssariosasto, joka laajennettiin kuitenkin pian Erilliseksi Panssari-eskadroonaksi (komppaniaksi). Panssarijoukkojen sodan ajan kokoonpanossa säilyi lähelle talvisotaa jo vanhentuneilla 34:llä Renault FT17 tankilla perustettavat neljä hyökkäysvaunukomppaniaa ja yksi koulutuskomppania. Hyökkäysvaunukalusto ei kuitenkaan käytännössä riittänyt kuin kahden komppanian perustamiseen. Vickers panssarivaunujen hankinnan jälkeen talvisodan aattona vuonna 1939 voitiin perustaa kaksi Renault- ja kaksi Vickers panssarivaunuilla varustettua komppaniaa. Vickerseistä tosin vain yhden komppanian vaunut ehdittiin aseistaa. Ratsuväkiprikaati toimi talvisotaan tultaessa suojajoukkona. Panssarijoukoilla vahvennettiin Ratsuväkiprikaatin suojajoukkona toiminnan mahdollisuuksia.

Panssarikaluston uudistaminen käynnistyi tulevaan talvisotaan nähden liian myöhään. Uusi vaunukalusto yhteensä 32 Vickers panssarivaunua tilattiin 20.7.1936 aseistamattomana Englannista. Ensimmäiset vaunut saatiin Suomeen vuoden 1938 heinäkuussa. Vaunujen 37 mm Bofors tyypiset tykit tilattiin vasta vuoden 1939 helmikuussa Valtion Tykkitehtaalta vaunuihin asennettuna. Vuoden 1939 loppuun mennessä saatiin käyttöön vain kymmenen aseilla sekä tähtäys- ja tähystysvälineillä varustettua vaunua. Edellisestä voi helposti huomata, että suomalaisten panssarijoukkojen käyttöarvo talvisodassa oli lähes olematon. Renault FT17 hyökkäysvaunut olivat kaikilta osin vanhentuneet ja uusista vaunuista vain kolmasosa oli saatettu taistelukuntoon.

Talvisotaa edeltänyt Suomen sotaväki

Seuraavaksi luodaan katsaus talvisotaa edeltäneen Suomen sotaväen kokoonpanoon ja rauhan ajan sijoitukseen. Ohessa esitetty kuvaus talvisotaa edeltäneen puolustuslaitoksemme kokoonpanosta on esitetty kirjassa Suomen sotaväki vuodelta 1938.

Tasavallan presidentti toimi puolustusvoimien ylipäällikkönä. Lain mukaan hän voi sodan aikana luovuttaa ylipäällikkyyden nimeämälleen henkilölle. Tasavallan presidentin apuna oli puolustusneuvosto, jonka puheenjohtajana toimi sotamarsalkka Mannerheim. Mannerheimin esikuntana toimi yleisesikuntana (YE) kenraaliluutnantin virassa olevan päällikön johdolla. Yleisesikunnassa hoidettiin maa-, meri- ja ilmavoimien sotatoimia sekä ulkomaiden sotalaitoksia koskevat asiat. Valtakunnan puolustusvoimat jakaantuivat puolustuslaitokseen, suojeluskuntajärjestöön sekä rajavartio- ja merivartiolaitokseen. Puolustuslaitos muodostui Sotaväestä ja Puolustusministeriöstä. Sotaväkeä johti kenraalin virassa oleva sotaväen päällikkö ja Puolustusministeriötä puolustusministeri.

Tasavallan presidentti			
Puolustuslaitos	Rajavartiolaitos	Merivartiolaitos	Suojeluskuntajärjestöt
Puolustusministeriö			Suojeluskuntapiirit
Sotaväki			Suojeluskunta-alueet

Kuvassa on valtakunnan puolustusvoimat vuodelta 1938.

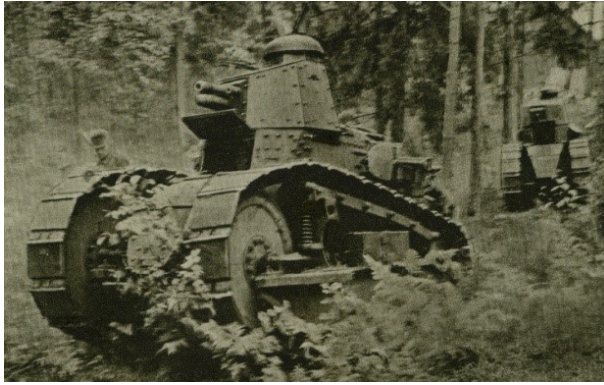
Puolustusministeriössä hoidettiin puolustuslaitoksen järjestelyjä ja liikekannallepanoa, koulutusta, henkilökuntaa ja komentoasioita koskevat seikat. Puolustusministeriö teki vuosittain eduskunnalle esityksen menoarviosta ja suunnitteli puolustusvoimien aseistuksen ja varustuksen, suoritti niiden hankinnat sekä valvoi tarvikkeiden valmistusta, otti ne vastaan, jakoi ne ja valvoi niiden varastointia. Varikot ja puolustusvoimien omat tehtaat toimivat puolustusministeriön alaisina. Varikoita ja erillisiä laitoksia olivat Asevarikko 1 Helsingissä, Asevarikko 2 Viipurissa, Asevarikko 3 Kuopiossa, Asevarikko 4 Ilmajoella, Muonavarikko 1 Helsingissä, Muonavarikko 2 Viipurissa, Muonavarikko 3 Sortavalassa sekä Vaatetusvarikko Hämeenlinnassa, Kengitysvarasto Hämeenlinnassa, Kemiallinen Koelaitos Helsingissä, Sähkölaboratorio Helsingissä, Sota-arkisto Helsingissä ja Sotamuseo Suomenlinnassa. Puolustusministeriön tehtaita olivat Ruutitehdas Vihtavuorella, Tykkitehdas Jyväskylässä, Ammuslataamo Kuopiossa, Kivääritehdas Jyväskylässä, patruunatehdas Lapualla, Lentokonetehdas Tampereella, Laivatelakka Helsingissä ja Armeijan pukimo Riihimäellä. Sotilassairaalat ja apteekit olivat myös puolustusministeriön alaisia. Puolustusministeriö suunnitteli, valvoi ja vastaanotti myös kaikki rakennustyöt ja korjaukset. Yleisesikunnassa palveli lähes yksinomaan korkeimman sotilaskoulutuksen saaneita upseereita. Puolustusministeriössä upseereiden rinnalla oli suuri joukko tuomareita, insinöörejä, arkkitehteja, lääkäreitä ja kemistejä. Koko armeijan keskusjohto sijaitsi Helsingissä.

Sotaväen päällikkö

Maavoimat Armeijakunta (Viipuri)	Merivoimat (Helsinki)	Ilmavoimat (Helsinki)	Aluejärjestöt	Sotakoulut ja erilliset sotilaslaitokset
1. DIV Helsinki	Rannikotykistö	Lentorykmentit	Sotilasläänit (9)	
	Rannikkolaivasto	Ilmatorjuntapiirit	Sotilaspiirit (26)	
2. Div Viipuri			Teollisuuspiirit	
3. DIV Mikkeli				
Ratsuväkiprikaati Lappeenranta				

Kuvassa on sotaväen kokoonpano vuodelta 1938. Kaupungit ovat kyseisten joukkojen esikunnan sijoituspaikkoja. Kenraaliluutnantti Hugo Österman toimi sotaväenpäällikkönä vuosina 1933-1939 ja Gustav Mannerheim vuosina 1939-1945. Kenraalimajuri (vuodesta 1935 kenraaliluutnantti) Harald Öhquist toimi vuodesta 1933 talvisodan alkuun armeijakunnan komentajana. Kenraaliluutnantti Väinö Valve toimi vuosina 1927-1946 Suomen Merivoimien komentajana. Eversti Jarl Fritiof Lundqvist toimi Ilmavoimien komentajana vuosina 1932-1945.

Valtakunnan sotaväki toimi sotaväen päällikön alaisena. Sotaväki jakautui maa-, meri ja ilmavoimiin, joilla kullakin oli oma päällikkönsä ja johtoelimensä. Sotaväkeen kuuluivat edellisten lisäksi aluejärjestöt, sotakoulut ja muut erilliset sotilaalliset laitokset. Maavoimia johti kenraaliluutnantin virassa oleva armeijakunnan komentaja apunaan armeijakunnan esikunta (AKE). Armeijakunnan esikunta sijaitsi Viipurin linnassa. Maavoimat muodostivat armeijakunnan, joka jakaantui kolmeen divisioonaan ja ratsuväkiprikaatiin. Niillä kaikilla oli kenraalimajurin virassa oleva komentaja ja oma esikunta. Divisioonan runko muodostui kolmesta jalkaväkirykmentistä ja kenttätukirykmentistä. Divisioonien esikunnat sijaitsivat Helsingissä (1.DE), Viipurissa (2.DE) ja Mikkeliissä (3.DE). Ratsuväkiprikaatin esikunta (RPr.E) sijaitsi Lappeenrannassa. Lappeenrantaan sijoitettu Erillinen Panssarieskadroona (Er.Pans.Esk) ja Hämeenlinnaan sijoitettu Erillinen Panssarikomppania (Er.Pans.K) kuuluivat Ratsuväkiprikaatiin.

Hyökkäysvaunut toimivat vuoden 1938 alusta talvisodan alkuun Ratsuväkiprikaatin osana. Ratsuväkiprikaatin yhtenä keskeisenä tehtävänä oli suojajoukkona toimien turvata muun sotaväen liikekannallepano.

Vuonna 1938 Divisiooniin ja Ratsuväkiprikaatiin kuuluneet joukot on esitetty seuraavassa taulukossa.

1. Divisioona	2. Divisioona	3. Divisioona	Ratsuväkiprikaati
1. DE (Helsinki)	2. DE (Viipuri)	3. DE (Mikkeli)	RPr.E (Lappeenranta)
Suomen Valkoinen Kaarti (SVK, Helsinki)	Karjalan Kaartinrykmentti (KKR, Viipuri)	Savon Jääkärirykmentti (SJR, Käkisalmi)	Uudenmaan Rakuunarykmentti (URR, Lappeenranta)
Porin Rykmentti (PR, Turku)	Tampereen Rykmentti (TR, Tampere)	Pohjan Rykmentti (Pohj.R, Kuopio)	Hämeen Ratsurykmentti (HRR, Lappeenranta)
Uudenmaan Rykmentti (UR, Suomenlinna ja Santahamina)	Keski-Suomen Rykmentti (KSR, Kouvola)	Viipurin Rykmentti (VR, Huuhamäki)	Jääkäripataljoona 1. (JP 1., Terijoki)
Kenttätykistörykmentti 1. (KTR 1., Hämeenlinna)	Jääkäripataljoona 2. (JP 2., Valkjärvi)	Jääkäripataljoona 3. (JP.3, Mikkeli)	Ratsuväen Aliupseerikoulu (Rv.AUK, Lappeenranta)
KTR 4 (Vaasa)	KTR 2. (Viipuri)	Jääkäripataljoona 4. (JP.4, Kiviniemi)	Viestieskadroona (Vesk., Lappeenranta)
Sotakoirakomppania (SkairaK, Hämeenlinna)	Viestirykmentti (ViestiR, Viipuri)	KTR 3. (Riihimäki)	Erillinen Panssarieskadroona (Er.Pans.Esk., Lappeenranta)
Helsingin Komennuskomppania (Hel.KK)	Huoltorykmentti (HuoltoR, Viipuri)	Pioneeripataljoona (Pion.P, Koria)	Erillinen Panssarikomppania (Er.Pans.K., Hämeenlinna)
Helsingin Autokomppania (Hel.AutoK)	Viipurin Komendantinvirasto (Vii.KV, Viipuri)		Ratsastava Patteri (Rats. Ptri, Mikkeli)
Helsingin Komendantinvirasto (Hel.KV)			Erillinen Pioneerikomppania (Er.Pion.K., Kellomäki)
			Ratsukoulu (Ratsuk, Ypäjä)

Talvisodassa tuhottuja Puna-armeijan tankkeja kirjassa kuvataan Neuvostoliiton panssarijoukkojen kehitys 1920- ja 1930-luvuilla. Kirjassa esitetään myös Suomen sotaväen kehitys itsenäisyyden alusta talvisodan alkuun. Suomen armeijan osalta erityinen huomio on panssari- ja panssarintorjuntajoukkojen kehityksessä 1930-luvun alussa ennen talvisotaa. Tässä kirjassa tutkimuksen keskeisenä kohteena on Puna-armeijan panssarijoukkojen toiminta talvisodassa sekä talvisodan sotilaiden toiminta ylivoimaisen vihollisen panssarivaunujen torjunnassa ja tuhoamisessa. Eri rintaman osuuksilla tuhottujen panssarivaunujen kuvien avulla pyritään antamaan konkreettinen käsitys talvisodan taistelijoiden panssarintorjuntakyvystä vähäisillä käytössä olleilla panssarintorjunta-aseilla, miinoilla ja tilapäisvälineillä sekä tykistön ja kranaatinheittimistön epäsuoralla tulella.

Neuvostoliitosta tuli panssarivaunujen tuotannon ja käytön suurvalta 1930-luvun alussa. Puna-armeijan mekanisointiin ja moottorointiin herättiin Suomessa hieman ennen 1930-luvun puoltaväliä. Talvisodan kannalta Suomen armeijan panssarijoukkojen uusiminen sekä panssarintorjunta-aseiden hankinta ja panssarintorjuntajoukkojen kouluttaminen tapahtuivat liian myöhään. Talvisotaan jouduttiin myös edellä mainituilta osilta huonosti valmistautuneina. Talvisodan taistelijoiden rohkeutta ja taitoa kuvaa hyvin se, että Puna-armeija menetti talvisodan taisteluissa noin 3500 panssarivaunua. Panssarivaunuista 2/3 menetettiin taistelutappioina ja 1/3 teknisten vikojen seurauksena.

BoDTM
BOOKS on DEMAND

www.bod.fi